הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית סִימָן ו

ב בְּפֵרוּשׁ רַ"שׁ"י שָׁם (ד"ה ומפליא). ג תּוֹסְפוֹת (שם ד"ה אשר). ד בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ויברך) לְדַעַת הַשּׁוּר. ה נִדָּה ל (ע"ב). ו בֵּית יוֹסֵף (ד"ה אי אפשר). ז הָרַב רַבֵּנוּ דָּוִד אַבּוּדְרָהֶם (הלכות ברכות השחר). ח שָׁם בַּגְּמָרָא בְּפֵרוּשׁ רַ"שׁ"י (שם). ט הָרַב דָּוִד אַבּוּדְרָהֶם שָׁם. י כָּל בּוֹ בְּסִימָן ב' בְּשֵׁם הָרַ"מ (תשב"ץ קטן סי' רי"ז).

ב וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים עַל שֵׁם שֶׁהַגּוּף דּוֹמֶה לְנוֹד מָלֵא רוּחַ וְהוּא מָלֵא נְקָבִים, כְּדִלְקַמָּן בְּסָמוּךְ. ג וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים בְּחָכְמָה, שֶׁהִתְקִין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן וְאַחַר כָּךְ בְּרָאוֹ. וּבָרָא בּוֹ נְקָבִים נְקָבִים (א) חֲלוּלִים חֲלוּלִים, ד פְּרוּשׁ, נְקָבִים רַבִּים, כְּגוֹן פֶּה וְחוֹטֶם וּפִי טַבַּעַת. וְגַם בָּרָא בּוֹ אֵיבָרִים רַבִּים חֲלוּלִים, כְּמוֹ לֵב וְכָרֵס וּמֵעַיִם. (ב) שֶׁאִם יִפָּתֵחַ אֶחָד מֵהֶם, (ג) כְּלוֹמַר, שֶׁבַּנְּקָבִים יֵשׁ נָקָב אֶחָד ה שֶׁהוּא הַפֶּה, שֶׁכְּשֶׁהוּא בְּמֵעֵי אִמּוֹ הוּא סָתוּם וּכְשֶׁיּוֹצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם הוּא נִפְתָּח, וְאִם כְּשֶׁיּוֹצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם הָיָה נִשְׁאָר סָתוּם לֹא הָיָה אָפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם (ד) [א] אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת, וְהָאֵיבָרִים הַחֲלוּלִים, אִם הָיָה נִפְתָּח אֶחָד מֵהֶם לֹא הָיָה אָפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת. וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ, ו שֶׁגְּבוּל יֵשׁ לְאָדָם שֶׁיְּכוֹלִין נְקָבָיו לִסְתֹּם וְלֹא יָמוּת, וְכֵינָן שֶׁעָבַר אוֹתוֹ הַגְּבוּל (ג) (ב) (ד) אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת. וְכֵינָן שֶׁבְּכְלַל הַנְּקָבִים הֵם פִּי הַטַּבַּעַת וּפִי הָאַמָּה, וּבִכְלַל הָאֵיבָרִים הַחֲלוּלִים שֶׁאִם יִפָּתַח אֶחָד מֵהֶם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם הֵם כֶּרֶס וּמֵעַיִם, שֶׁפִּיר הֲוֵי שֶׁבַח זֶה מֵעִנְיַן עֲשִׂיַּת צָרְכֵיהֶן. וְאֶפְשָׁר עוֹד, שֶׁמֵּאַחַר שֶׁאִם יוֹצֵא לְנָקְבָיו בְּיוֹתֵר עַד שֶׁאִם עָבַר הַגְּבוּל יָמוּת, בִּכְלַל שֶׁאִם יִפָּתַח אֶחָד מֵהֶם הוּא, וְהֲוֵי שֶׁאִם יִפָּתַח אֶחָד מֵהֶם נִמְי מֵעִנְיַן עֲשִׂיַּת צָרְכֵיהֶן מַמָּשׁ.

(ג) (ה) ז רוֹפֵא [חֲלִי] כָּל בָּשָׂר, עַל שֵׁם הַנְּקָבִים שֶׁבָּרָא בּוֹ לְהוֹצִיא פְּסֹלֶת מֵאָכְלוֹ, כִּי אִם יִתְעַפֵּשׁ בְּבִטְנוֹ יָמוּת, וְהוֹצָאָתוֹ הִיא רְפוּאָה. וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת, ח מִפְּנֵי שֶׁהָאָדָם דּוֹמֶה לְנוֹד מָלֵא רוּחַ, וְאִם יַעֲשֶׂה אָדָם בַּנּוֹד נָקָב כְּחַדְּהּ שֶׁל מַחַט הָרוּחַ יוֹצֵא, וְהָאָדָם מָלֵא נְקָבִים וְרוּחוֹ מִשְׁתַּמֶּרֶת בְּתוֹכוֹ, הֲרֵי זֶה פֶּלֶא. ט וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ, עַל שֵׁם שֶׁבּוֹרֵר טוֹב הַמַּאֲכָל וְדוֹחֶה הַפְּסֹלֶת. הַגָּה: וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ, שֶׁמַּפְלִיא לַעֲשׂוֹת בְּמֶה שֶׁשּׁוֹמֵר רוּחַ הָאָדָם בְּקִרְבּוֹ וְקוֹשֵׁר (ו) דָּבָר רוּחֲנִי בְּדָבָר גַּשְׁמִי, וְהַכֹּל הוּא עַל יְדֵי שֶׁהוּא רוֹפֵא כָּל בָּשָׂר, כִּי אָז הָאָדָם בְּקוֹ הַבְּרִיאוּת וְנִשְׁמָתוֹ מִשְׁתַּמֶּרֶת בְּקִרְבּוֹ (דברי עצמו): ב יֵשׁ נוֹהֲגִין (ז) (ד) (ז) לְהַמְתִּין (ח) לְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם עַד בּוֹאָם (ה) [ה] לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּמְסַדְּרִים אוֹתוֹ עִם שְׁאָר הַבְּרָכוֹת. וּבְנֵי סְפָרַד

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א (א) [א] אֲפִלּוּ. עַיֵּן בַּאֵר הַיטֵב. וּבְמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) כָּתַב בְּשֵׁם הַכְּתָבִים (שער הכוונות דרושי ברכה"ש). וְטַ"ז (סק"ב) גַּם כֵּן אֵינוֹ מוֹחֵק גְּרִסָּא זוֹ, עַיֵּן שָׁם. (ב) אִי אֶפְשָׁר. אִי בְּצִיּוּרֵי תַּחַת הָאֶלֶף, כִּי הַמְּלָה נִגְזֶרֶת מִן אַיִן: (ג) רוֹפֵא חָלִי. בַּ"ח (ס"ג) וְשִׁלְטֵי"ה (מסכת חולין דרך חיים אות מט) וּמַשֶּׁה משה (סי' לה) כָּתְבוּ שֶׁאֵין לוֹמַר חָלִי רַק רוֹפֵא כָּל בָּשָׂר, וְטַ"ז (סק"ג) כָּתַב דִּשְׁנֵי גְּרָסָאוֹת הֵן נְכוֹנוֹת וְחָלִילָה לִמְחֹק אַחַת מֵהֶן, עַיֵּן שָׁם: ב (ד) לְהַמְתִּין. קַבָּלָה מֵרַבִּי יְהוּדָה חָסִיד הַיְּצוּאָ מִבֵּיתוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל יֹאמַר פָּרָשַׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. מַשֶּׁה משה (סי' כז): (ה) לְבֵית הַכְּנֶסֶת. כָּתַב הַב"ח (ס"ד) דְּוַקָא כְּשֶׁהוֹלֵךְ מִיָּד לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּבְצַמָּק הַבְּרָכָה (ח"ב ענין התפילה עצמה אות ז) כָּתַב דְּאוֹתָן שֶׁאוֹמְרִים תְּהִלִּים קֹדֶם

בַּאֵר הַיטֵב

(ו) אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת. וְכֵן גְּרִסַת הָאֲרי"ז זַ"ל (שער הכוונות דרושי ברכה"ש). וְטַ"ז (סק"ב) גַּם כֵּן אֵינוֹ מוֹחֵק גְּרִסָא זוֹ, עַיֵּן שָׁם: (ג) אִי אֶפְשָׁר. אִי בְּצִיּוּרֵי תַּחַת הָאֶלֶף, כִּי הַמְּלָה נִגְזֶרֶת מִן אַיִן: (ג) רוֹפֵא חָלִי. בַּ"ח (ס"ג) וְשִׁלְטֵי"ה (מסכת חולין דרך חיים אות מט) וּמַשֶּׁה משה (סי' לה) כָּתְבוּ שֶׁאֵין לוֹמַר חָלִי רַק רוֹפֵא כָּל בָּשָׂר, וְטַ"ז (סק"ג) כָּתַב דִּשְׁנֵי גְּרָסָאוֹת הֵן נְכוֹנוֹת וְחָלִילָה לִמְחֹק אַחַת מֵהֶן, עַיֵּן שָׁם: ב (ד) לְהַמְתִּין. קַבָּלָה מֵרַבִּי יְהוּדָה חָסִיד הַיְּצוּאָ מִבֵּיתוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל יֹאמַר פָּרָשַׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. מַשֶּׁה משה (סי' כז): (ה) לְבֵית הַכְּנֶסֶת. כָּתַב הַב"ח (ס"ד) דְּוַקָא כְּשֶׁהוֹלֵךְ מִיָּד לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּבְצַמָּק הַבְּרָכָה (ח"ב ענין התפילה עצמה אות ז) כָּתַב דְּאוֹתָן שֶׁאוֹמְרִים תְּהִלִּים קֹדֶם

אַבְרָהָם (סק"ב) בְּשֵׁם מַשֶּׁה משה (סי' כז): וּמַה שֶּׁכָּתַב שֶׁאוֹמְרִים פָּרָשַׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, כֵּן הִיא גִּרְסַת הָרַמְבַּ"ם וְכוּ'. אֲבָל גִּרְסַת מַשֶּׁה משה (סי' כז) הוּא שֶׁיְּהֵא לְפָנָיו פָּרָשַׁת שְׁמַע קְטַנָּה (שְׁקֻדָּם) [שֶׁאַחַר] לְפִיכָךְ, בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, לְפִי שֶׁהָיָה מְתִירָא שֶׁיַּעֲבֹר זְמַנָּהּ. וְקָרוֹב לוֹמַר שֶׁהִנִּיחוּ בְּמַשֶּׁה משה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה הַחָסִיד אֵין כָּל חֵרֶשׁ, דִּלְפָעָמִים שֶׁהָיָה מִתְיָרֵא שֶׁהַצִּבּוּר יַעֲבֹר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע הָיָה קוֹרֵא אוֹתָהּ קֹדֶם שֶׁהוֹלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְלִפְעָמִים הָיָה מַמְתִּין עַל הַקְּרִיאַת שְׁמַע שֶׁאַחַר לְפִיכָךְ, עַל כֵּן הָיָה נִרְאֶה גַּם כֵּן שֶׁנִּהֲגוּ עַל כָּל הַפָּרָשָׁה. וְעַיֵּן סִימָן מ"ו (באר היטב ס"ק ד) מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רַשְׁ"ל סִימָן ס"ד, וְהַמַּשֶּׁה משה תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַשְׁ"ל וְרֹב קַבָּלָתוֹ מִמֶּנּוּ, וְהָרַשְׁ"ל שָׁם כָּתַב שֶׁהָיָה אוֹמֵר כָּל הַפָּרָשָׁה. וְעַיֵּן סִימָן מ"ו (באר היטב ס"ק ד) מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רַשְׁ"ל סִימָן ס"ד, מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רַשְׁ"ל סִימָן ס"ד, וְהַמַּשֶּׁה משה תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַשְׁ"ל וְרֹב קַבָּלָתוֹ מִמֶּנּוּ, וְהָרַשְׁ"ל שָׁם כָּתַב שֶׁהָיָה אוֹמֵר כָּל הַפָּרָשָׁה. וְעַל כָּל פָּנִים נִרְאֶה שֶׁהַדְּבָרִים הֵן בְּסִגְנוֹן אֶחָד, בִּכְדֵי לְצֵאת יְדֵי חוֹבַת קְרִיאַת שְׁמַע בִּזְמַנָּהּ. אֲבָל מִמַּשְׁמָעוּת דִּבְרֵיהֶם שֶׁכָּתְבוּ קַבָּלָה מֵרַבִּי יְהוּדָה הַחָסִיד כו', מַשְׁמָעוּת הַדְּבָרִים שֶׁאֵינוֹ מִצַּד הַדִּין, רַק מִצַּד קַבָּלָה לְחוֹלָקִת אוֹ שְׁמִירָה, וְאִם כֵּן יֵשׁ לוֹמַר שֶׁלֹּא בָּאָה קַבָּלָה זוֹ רַק עַל פְּסוּק הָרִאשׁוֹן לְבַד, וְאִם קַבָּלָה הוּא נִקְבָּל. וְנִרְאֶה לְפִי זֶה שֶׁאֵין צָרִיךְ רַק לוֹמַר פְּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל לְבַד, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד גַּם כֵּן, וְעַיֵּן בְּשׁוּר סִימָן מ"ו: (ה) לְבֵית הַכְּנֶסֶת. עַיֵּן בַּאֵר הַיטֵב. וְהַסְּפָרַדִּים כָּל הָאַחֲרוֹנִים שֶׁאֵין לְהַקְפִּיד בֵּין בְּרָכַת עַל נְטִילַת יָדַיִם לְהַנִּחָה, וּמִיָּד שֶׁנּוֹטֵל צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם. אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ אַחַר הַנְּגּוּב כְּמוֹ שֶׁכָּתַב לְעֵיל סִימָן ד' (סק"א), וְלֹא נָהֲגוּ כֵּן. וְאִם בְּעֵת שֶׁנּוֹטֵל יָדָיו הוּא צָרִיךְ לִנְקְבֵי שֶׁאֶפְשָׁר בִּדְבָרֵי תּוֹרָה אַסּוּר, וַאֲפִלּוּ יְכוֹל לְהַמְתִּין צַד פַּרְסָה, אֵין לוֹ לְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה צָרְכָיו וְיִרְחַץ עַל נְטִילַת יָדַיִם וַאֲשֶׁר יָצָר, וְכֵן כָּתַב בְּסִימָן ד' (באר היטב סק"ב). וְעַיֵּן סִימָן צ"ב (ס"א), וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה סִימָן ד' סוֹף סָעִיף קָטָן ה' מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם עַל דִּבְרֵי סָדַר הַיּוֹם (כותנת הברכות).

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) חֲלוּלִים. פְּרוּשׁ, אֵיבָרִים חֲלוּלִים. וְלֹא יֹאמַר חֲלָלִים, דִּבְחָלָל לֹא שַׁיָּךְ בְּרִיאָה: (ב) שֶׁאִם יִפָּתֵם וְכוּ'. כֵּן הִיא גִּרְסַת הָרַמְבַּ"ם (תפילה פ"ז ה"ח), אֲבָל גִּרְסָא שֶׁלָּנוּ וְרַשְׁ"י (ברכות ס: ד"ה שאם וד"ה או) וְרִי"ף (מד.) וְהָרא"ש (פ"ט סי' כב) א] אִם יִפָּתֵחַ קֹדֶם [הַגָּרְ"א]: (ג) כְּלוֹמַר שֶׁבַּנְּקָבִים וְכוּ'. מְשׁוּם דִּגְרְסָתוֹ הָיָה אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת, וְקָשֶׁה לוֹ דְּאָדָם סוֹתֵם פִּיו הַרְבֵּה שָׁעוֹת, וְלָזֶה קָאָמַר כְּלוֹמַר וְכוּ'. ב] אֲבָל מִנְהָגֵינוּ שֶׁלֹּא לוֹמַר אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב (סי' רי"ז). כֵּן כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) וְכֵן מַשְׁמַע בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א, וְעַיֵּן טַ"ז (סק"ב): (ד) אִי אֶפְשָׁר. אִי ג] בְּצִיּוּרֵי תַּחַת הָאֶלֶף כִּי הַמְּלָה נִגְזֶרֶת מִן אַיִן, כֵּן כָּתְבוּ הַבַּאֵר הֵיטֵב (סק"ב) וְהַפְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ב). וּבְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"ב) מְיַשֵּׁב הַגְּרָסָא בְּחִירִיק שֶׁגַּם כֵּן כַּוָּנָתוֹ כְּמוֹ אַיִן כְּמוֹ דִכְתִיב (שמואל א' ד כא) 'אִי כָבוֹד' שֶׁפָּרַשׁ רַשְׁ"י שָׁם שֶׁכַּוָּנָתוֹ כְּמוֹ אֵין כָּבוֹד: (ה) רוֹפֵא חָלִי. בַּ"ח (ס"ג) וְשִׁלְטֵי"ה (מסכת חולין דרך חיים אות מט) וּמַשֶּׁה מֹשֶׁה (סי' לה) כָּתְבוּ ד] שֶׁאֵין לוֹמַר חָלִי רַק רוֹפֵא כָּל בָּשָׂר, וְטַ"ז (סק"ג) דִּשְׁנֵי גִּרְסָאוֹת הֵן נְכוֹנוֹת וְחָלִילָה לִמְחֹק אַחַת מֵהֶן, עַיֵּן שָׁם: (ג) בְּצִיּוּרֵי תַּחַת הָאֶלֶף: (ב) אִי אֶפְשָׁר. אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת. וְכֵן גִּרְסַת הָאֲרי"ז זַ"ל (שער הכוונות דרושי ברכה"ש). וְטַ"ז (סק"ב) גַּם כֵּן אֵינוֹ מוֹחֵק גְּרִסָא זוֹ מ"ה תֵּבוֹת, וְהֵינוּ שֶׁפְּסִיר מֵהַנְּסָחָא תֵּבוֹת וְלַעֲמֹד לְפָנֶיךָ: [ב] אִי אֶפְשָׁר. עַיֵּן בַּאֵר הַיטֵב. וּדְבָרָיו הֵם מֻהֲנָטָרֶת זְקֵנִים, אַךְ בְּפִי מַה שֶּׁפָּשׁוּט בְּפִי כֹּל אוֹמְרִים הָאֶלֶ"ף בְּחִירִיק, וְכֵן הוּא בְּסִדּוּר שֶׁל מַהֲרַ"ז הַנַּ"ל. וְנִרְאֶה כִּי מִלַּת אִי בְּצִיּוּרֵי אֵין הָכְרַחַ שֶׁיִּהְיֶה נִגְזָר מִן אַיִן, שֶׁיֵּשׁ לוֹ הוֹרָאָה אֲחֶרֶת לְעַצְמוֹ כְּמוֹ 'אִי הָכָל' (בראשית ד' ט) 'אִי מִזֶּה בָּאת' (שם פרק ח) (אִי לְךָ אֶרֶץ (קהלת י' טז)) וְכַיּוֹצֵא. וְאֶפְשָׁר גַּם אִי בְּחִירִיק יֵשׁ לָהּ הוֹרָאָה אַחֶרֶת כְּגוֹן 'יוֹשְׁבֵי הָאִי' (ישעיה כג ב), מִכָּל מָקוֹם הִנֵּה מְצִינוּ 'אִי כְּבוֹד' (שמואל א' ד כא) וְכֵן 'אִי נָקִי' (איוב כב ל), וַאֲף שֶׁיֵּשׁ שֶׁפָּרְשׁוּ שָׁם בְּעִנְיַן אַחַר מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל פֵּרוּשׁ רַשְׁ"י שָׁם שֶׁפָּרְשׁוּ 'אַיִן', וְלָכֵן אֵין לְשַׁנּוֹת מִמַּה שֶׁהוּא שִׁגּוּר בְּפִי כֹּל לִקְרוֹת אִי אֶפְשָׁר הָאֶלֶ"ף בְּחִירִיק, וְתִבָּזֵף לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל כו': ב (ד) לְהַמְתִּין. עַיֵּן בַּאֵר הַיטֵב, וְהוּא מֵהַמְּגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) בְּשֵׁם מַשֶּׁה משה (סי' כז). וּמַה שֶּׁכָּתַב פָּרָשַׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, כֵּן הִיא גִּרְסַת הָרַמְבַּ"ם וְכוּ'. אֲבָל גִּרְסָא שֶׁלָּנוּ (שְׁקֻדָּם) [שֶׁאַחַר] לְפִיכָךְ, בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, לְפִי שֶׁהָיָה מְתִירָא שֶׁיַּעֲבֹר זְמַנָּהּ. וְקָרוֹב לוֹמַר שֶׁהִנִּיחוּ בְּמַשֶּׁה משה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה הַחָסִיד אֵין כָּל חֵרֶשׁ, דִּלְפָעָמִים שֶׁהָיָה מִתְיָרֵא שֶׁהַצִּבּוּר יַעֲבֹר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע הָיָה קוֹרֵא אוֹתָהּ קֹדֶם שֶׁהוֹלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְלִפְעָמִים הָיָה מַמְתִּין עַל הַקְּרִיאַת שְׁמַע שֶׁאַחַר לְפִיכָךְ, עַל כֵּן הָיָה נִרְאֶה גַּם כֵּן שֶׁנִּהֲגוּ עַל כָּל הַפָּרָשָׁה. וְעַיֵּן סִימָן מ"ו (באר היטב ס"ק ד) מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רַשְׁ"ל סִימָן ס"ד, וְהַמַּשֶּׁה משה תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַשְׁ"ל וְרֹב קַבָּלָתוֹ מִמֶּנּוּ, וְהָרַשְׁ"ל שָׁם כָּתַב שֶׁהָיָה אוֹמֵר כָּל הַפָּרָשָׁה. וְעַל כָּל פָּנִים נִרְאֶה שֶׁהַדְּבָרִים הֵן בְּסִגְנוֹן אֶחָד, בִּכְדֵי לְצֵאת יְדֵי חוֹבַת קְרִיאַת שְׁמַע בִּזְמַנָּהּ. אֲבָל מִמַּשְׁמָעוּת דִּבְרֵיהֶם שֶׁכָּתְבוּ קַבָּלָה מֵרַבִּי יְהוּדָה הַחָסִיד כו', מַשְׁמָעוּת הַדְּבָרִים שֶׁאֵינוֹ מִצַּד הַדִּין, רַק מִצַּד קַבָּלָה לְחוֹלָקִת אוֹ שְׁמִירָה, וְאִם כֵּן יֵשׁ לוֹמַר שֶׁלֹּא בָּאָה קַבָּלָה זוֹ רַק עַל פְּסוּק הָרִאשׁוֹן לְבַד, וְאִם קַבָּלָה הוּא נִקְבָּל. וְנִרְאֶה לְפִי זֶה שֶׁאֵין צָרִיךְ רַק לוֹמַר פְּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל לְבַד, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד גַּם כֵּן, וְעַיֵּן בְּשׁוּר סִימָן מ"ו: (ה) לְבֵית הַכְּנֶסֶת. עַיֵּן בַּאֵר הַיטֵב. וְהַסְּפָרַדִּים כָּל הָאַחֲרוֹנִים שֶׁאֵין לְהַקְפִּיד בֵּין בְּרָכַת עַל נְטִילַת יָדַיִם לְהַנִּחָה, וּמִיָּד שֶׁנּוֹטֵל צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם. אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ אַחַר הַנְּגּוּב כְּמוֹ שֶׁכָּתַב לְעֵיל סִימָן ד' (סק"א), וְלֹא נָהֲגוּ כֵּן. וְאִם בְּעֵת שֶׁנּוֹטֵל יָדָיו הוּא צָרִיךְ לִנְקְבֵי שֶׁאֶפְשָׁר בִּדְבָרֵי תּוֹרָה אַסּוּר, וַאֲפִלּוּ יְכוֹל לְהַמְתִּין צַד פַּרְסָה, אֵין לוֹ לְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה צָרְכָיו וְיִרְחַץ עַל נְטִילַת יָדַיִם וַאֲשֶׁר יָצָר, וְכֵן כָּתַב בְּסִימָן ד' (באר היטב סק"ב). וְעַיֵּן סִימָן צ"ב (ס"א), וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה סִימָן ד' סוֹף סָעִיף קָטָן ה' מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם עַל דִּבְרֵי סָדַר הַיּוֹם (כותנת הברכות).

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ב (ו) פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ח): (ב) בַּ"ח (ס"ד): (ג) עֲמֶק הַבְּרָכָה (ח"ב ענין התפילה עצמה אות ז):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובסידור הרב הגרזסקי: שאם יסתם אחד מהם או אם יפתח אחד מהם. **ב]** ובסידור הרב: אי אפשר להתקיים אפילו שעה אחת. **ג]** ובסידור הרב נוקד האלף בחיריק. **ד]** וכן כתב בשו"ע הרב (סי' ז ס"ה).

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית סִימָן ו

(ט) **לֹא נֶהֱגוּ כֵן.** הַגָּה: וְעַל כָּל פָּנִים לֹא יְבָרֵךְ שְׁתֵּי פְּעָמִים, וּמִי (י) שֶׁמְּבָרְכָהּ בְּבֵיתוֹ לֹא יְבָרֵךְ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְכֵן מִי שֶׁמְּבָרְכָהּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לֹא יְבָרֵךְ בְּבֵיתוֹ (כל בו סימן ב'). וּמִי שֶׁלּוֹמֵד קֹדֶם שֶׁיִּכָּנֵס לְבֵית הַכְּנֶסֶת אוֹ מִתְפַּלֵּל קֹדֶם, יְבָרְכָהּ בְּבֵיתוֹ וְלֹא יְבָרֵךְ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. וַאֲפִלּוּ (יא) [ז] בְּכֹהֲאי גַּוְנָא יֵשׁ נוֹהֲגִין לְסַדְּרָהּ עִם שְׁאָר בְּרָכוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאֵין מְבָרְכִין בְּבֵיתָם (מהרי"ל הלכות תפלה): **ג** [ב]**בְּרִכַּת אֱלֹהַי נְשָׁמָה אֵינָהּ פּוֹתַחַת בְּבָרוּךְ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא (יב) בְּרָכַת** (ו) [ז] **הַהוֹדָאָה וּבִרְכוֹת הַהוֹדָאוֹת אֵין פּוֹתְחוֹת בְּבָרוּךְ, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בִּבְרָכַת הַגֶּשָׁמִים:**

כ טור וְתוֹסְפוֹת בְּבְרָכוֹת י"ד (ע"א ד"ה ימים) מ"ו (ע"א ד"ה כל) וּבְפִסְחִים ק"ד (ע"ב ד"ה כל).

בְּאֵר הַיטֵב

עַל נְטִילַת יָדַיִם, לֹא יָפָה הֵם עוֹשִׂים דְּהָוֵי הֶפְסֵק גָּדוֹל, עַיֵּן סִימָן מ"ו (ס"ט). כָּתַב הַלְבוּשׁ (ס"ר א ס"ט) שֶׁאוֹתָם שֶׁאוֹמְרִים תְּהִלִּים יֹאמְרוּ קֹדֶם הַתְּפִלָּה, עַיֵּן שָׁם הֵטֵב:

(ו) **בְּכֹהֲאי גַּוְנָא יֵשׁ נוֹהֲגִין וְכוּ'.** הַיְינוּ מַה שֶּׁנּוֹהֲגִין רֹב הֶמוֹן עַם לְהִתְפַּלֵּל סְלִיחוֹת קֹדֶם אוֹר הַבֹּקֶר בִּימֵי הַסְּלִיחוֹת, וְשָׁם מְזַכִּירִים כְּפִי פְּסוּקִים, וְאַחַר כָּךְ מְבָרְכִים עַל נְטִילַת יָדַיִם [וּבִרְכַת] הַתּוֹרָה. וְכָתַב ט"ז (ס"ק ה), לְעִנְיַן בִּרְכַת הַתּוֹרָה יֵשׁ לְיַשֵּׁב דְּאוֹתָן הַפְּסוּקִים אֵין אוֹמְרִים אוֹתָם אֶלָּא דֶּרֶךְ תְּפִלָּה וְלֹא נִתְחַיְּבוּ בָּהֶם בִּבְרַכַת הַתּוֹרָה, אַךְ לְעִנְיַן נְטִילַת יָדַיִם שֶׁמִּפְסִיקִין בְּהַפְסָקָה כָּזֹאת, צָרִיךְ עִיּוּן לְיַשֵּׁב, וּבְיוֹתֵר תְּמוּהַּ, אִם כְּכָר עָשָׂה צָרְכָיו קֹדֶם הַבֹּקֶר וַהֲרֵי הַצָּרְכָיו לְבָרֵךְ אַז עַל נְטִילַת יָדַיִם וַאֲשֶׁר יָצָר, וְאִם כֵּן הַיַּאַךְ יְבָרֵךְ שֵׁנִית אַחַר כָּךְ, עַיֵּן שָׁם. וְהַבַּ"ח (ס"ד) הִכְרִיעַ דְּיֵשׁ לְבָרֵךְ בְּבֵיתוֹ מִיָּד בְּקוּמוֹ וְאֵין לְבָרֵךְ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. וּשְׁלִיחַ צִבּוּר שֶׁבֵּרַךְ בְּבֵיתוֹ אֵין לוֹ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, מֵגֵן אַבְרָהָם (ס"ק ו) עוֹלַת תָּמִיד (סק"א) הֶלְכָה בְּרוּרָה (סק"א) יַד אַהֲרֹן (הגב"י), דְּלָא כְּשֶׁלְ"ה (מסכת חולין דרך חיים אות מב) וְט"ז (שם) שֶׁלִּפְדוּ זְכוּת עַל הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר שֶׁיְּבָרֵךְ שֵׁנִית כְּדֵי לְהוֹצִיא אֶת מִי שֶׁאֵינוֹ בָּקִי. וְעַיֵּן בְּתְשׁוּבַת יַד אֱלִיָּהוּ סוֹף סִימָן ל' וּבְסָפָר בִּרְכַּת אַבְרָהָם מִפִּימָן י"ט עַד סִימָן כ"ז: **ג** (ו) **הַהוֹדָאָה.** וְאֵינָהּ בְּרָכָה הַסְמוּכָה לַחֲבְרָתָהּ, לָכֵן רַשַּׁאי לוֹמַר בַּבֹּקֶר עַד אֱלֹהַי נְשָׁמָה וּבְבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁתָּכֵף שֶׁגָּאַל וְאֵת, שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל הָאָדָם בְּכָל כֹּחוֹ לִהְיוֹת צַדִּיק גָּמוּר (פְּנִינֵי חָכְמָה בְּלִקּוּטִים יח לג.) מֵה שֶׁכָּתַב שָׁם בְּשֵׁם הַתִּקּוּנִים (ע"ח תיקון יח לג.) צ' הַיְינוּ תְּשָׁעִים אֲמָנִים כו'), וּמַה טּוֹב לְהַנְהִיג שֶׁהִשְׁלִיחַ צִבּוּר יְבָרֵךְ בְּרָכוֹת הַשַּׁחַר בְּקוֹל רָם כו', וְלֹא זוֹ בִּלְבַד אֶלָּא חֲבֵרִים הַיְשָׁנִים בְּחֶדֶר אֶחָד יְשַׁכִּימוּ לְבָרֵךְ כו' עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּתְשׁוּבוֹת שׁוּר סִימָן י"ט סְעִיף קָטָן ח' הֲבִיא תְּשׁוּבוֹת הַמַּבְי"ט (ס"ר קי"ז וסי' קפ), וּמַה שֶּׁכָּתַב הַמַּבְי"ט לְחַלֵּק בְּמַה שֶּׁנּוֹהֲגִים שֶׁמְּבָרֵךְ כָּל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ עַל תְּפִלִּין וְצִיצִית וְלֹא אָמְרִינַן שֶׁאֶחָד יְבָרֵךְ לַכֻּלָּם, מְשׁוּם שֶׁאֵין כָּלָּם מְזֻמָּנִים יַחַד. וְכֵן נָתַן טַעַם בְּסָפְרוֹ וּבִרְכַת כֹּהֲנִים שֶׁכָּל אֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ כַּוָּנָה שֶׁלֹּא יִטְעֶה בְּפְסִירָה, גַּם בְּמִלַּת יְבָרֶכְךָ כו' עַיֵּן שָׁם. וּבְתִבְרוּאוֹת שׁוּר שָׁם מְפֹרָשׁ לְחַלֵּק בֵּין אִם כֻּלָּם מְזֻמָּנִים לְשֶׁחט כָּל אֶחָד בְּתוֹךְ בְּדֵי דִּבּוּר שֶׁל חֲבֵרוֹ, אוֹ אֶחָד יְבָרֵךְ וְיוֹצִיא אֶת אֲחֵרִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם אֵין מְכֻוָּנִים לְהַחִישׁ מַעֲשֵׂיהֶם וְזֶה מְקֻדָּם וְזֶה מְאֻחָר, רְאוּי שֶׁיְּבָרְכוּ כָּל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וְעַיֵּן שָׁם שֶׁכָּתַב לְעִנְיַן שֶׁחִיטָה אֵין רְאוּי לַעֲשׂוֹת לְכַתְּחִלָּה כְּמַה שֶׁיִּהְיֶה אֶחָד מְבָרֵךְ לַכֻּלָּם, מְשׁוּם שֶׁצָּרִיךְ כַּוָּנָה שֶׁלֹּא יִפְסִיד הַשְּׁחִיטָה כו' עַיֵּן שָׁם. וּלְקַאוֹרָה בִּבְרַכַת הַשַּׁחַר שֶׁפִּיר יֵשׁ לוֹמַר דְּאִם מִתְאַסְפִין בְּבֶקְיָא יַחַד אֵין רְאוּי שֶׁיְּבָרֵךְ כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ, אֶלָּא יִתְכַּוְּונוּ לָצֵאת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב מוֹרֵנוּ הָרַמ"ע וְיִהְיֶה אֶחָד מְבָרֵךְ לַכֻּלָּם, דְּאֵין כָּאן עֲשִׂיַּת מִצְוָה שֶׁנֹּאמַר שֶׁמְּחֻמֶּת טִרְדַּת הַמִּצְוָה שֶׁאַחֲרֶיהָ יִפְסִיד הַכַּוָּנָה. אֲבָל נִרְאֶה דְּמִכָּל מָקוֹם אֵין לַעֲשׂוֹת כֵּן לְכַתְּחִלָּה, כֵּיוָן דְּאִיכָּא דֵּעוֹת דְּצָרִיךְ שֶׁכָּל אֶחָד יְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ, וְגַם עַתָּה נָהֲגוּ אָדָם בְּשָׁמְעָה מֵחֲבֵרוֹ. וְלָכֵן נִרְאֶה שֶׁאֵין לַעֲשׂוֹת כְּפָרָד הַזֶּה וְיֹאמְרוּ הַבְּרָכוֹת כָּל אֶחָד בְּחוֹזֶר חַלִּילָה, רַק אִם כָּל אֶחָד עוֹמֵד עַל מְקוֹמוֹ אַף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד אוֹמֵר בְּקוֹל רָם וְכָל הָעָם עוֹנִים מִמְּקוֹמָם אָמֵן, אוֹ בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר זֶה עוֹמְדִים סְבִיבָיו, מִכָּל מָקוֹם אֵין הָעוֹמְדִים מַתְחִילִים בְּתִכְיפָה רַק חוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ וְאוֹמֵר שָׁפָה בְּשָׁעָה שֶׁרּוֹצֶה, וְהַשּׁוֹמְעִים אוֹמְרִים אָמֵן, לַיְת לָן בָּהּ וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַתִּבְרוּאוֹת שׁוּר שֶׁכְּשֶׁאֵין מְכֻוָּנִים לְהַחִישׁ מַעֲשֵׂיהֶם רַק זֶה מְקֻדָּם וְזֶה מְאֻחָר, רְאוּי שֶׁיְּבָרְכוּ כָּל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וְעַיֵּן שָׁם בְּתִבְרוּאוֹת שׁוּר סְעִיף קָטָן ט' דְּאִם אֶחָד מְכֻוָּן לָצֵאת בִּבְרַכַת חֲבֵרוֹ וּכְבָר הוֹצִיאוֹ יָצָא אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָנָה אָמֵן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ אֹרַח חַיִּים סִימָן רי"ג (ס"ב), אַף שֶׁבְּלָאו הָכִי צָרִיךְ לַעֲנוֹת אָמֵן כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹמֵעַ הַבְּרָכָה, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּסִימָן רי"ט (ס"ה) לְעִנְיַן בִּרְכַת הַגּוֹמֵל וּבִתְבוּאוֹת שׁוּר סִימָן א' סְעִיף קָטָן ס'. וּבְשֵׁם הָאֲרי"ז זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כָּתְבוּ (פרי עץ חיים שער הברכות פ"ד) שֶׁהָיָה שׁוֹמֵעַ הַבְּרָכוֹת מֵהַמְסַדְּרִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֲפִלּוּ הָיָה מֵאָה הָיָה עוֹנֶה אָמֵן אַחֲרֵיהֶם, וַאֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה הָיָה מַפְסִיק וְשׁוֹתֵק וְעוֹנֶה אָמֵן, וְהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עָצְמוֹ הָיָה אוֹמֵר בְּבֵית אֲפִלּוּ בַּלַּיְלָה כָּל בְּרָכָה כְּפִי שֶׁאֵין הַיְדַיִם נְקִיּוֹת וְגַם מִפְּנֵי עַמֵּי הָאָרֶץ נָהֲגוּ לְסַדְּרָם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת: **ג** [ז] **הַהוֹדָאָה.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּסִימָן מ"ו (ס"ב) הַשְׁתָּא שְׁלֹא נֶהֱגוּ עַתָּה לוֹמַר כָּל בְּרָכָה בִּשְׁעָתָהּ, לְפִי שֶׁאֵין הַיְדַיִם נְקִיּוֹת וְגַם מִפְּנֵי עַמֵּי הָאָרֶץ נָהֲגוּ לְסַדְּרָם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

וּבְשִׁיפּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי' ז הגה"ט סק"ב) כָּתַב בְּשֵׁם בִּרְכַת אַבְרָהָם (ח"ב סי' פז) שֶׁיֵּשׁ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה אֲשֶׁר יָצַר וְאַחַר כָּךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם, עַיֵּן שָׁם. וְלִקְאוֹרָה נִרְאֶה שֶׁהַדִּין עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁבְּרָכָה זוֹ חִיּוּבָהּ צַהָּה וּבִרְכַּת עַל נְטִילַת יָדַיִם הוּא תַּשְׁלוּמִין, מִבְּעִיָא לֵיהּ לְבִרְוכֵי חוֹבַת שַׁעֲתֵיהּ בְּרִישָׁא. אֲבָל מִלְּשׁוֹן הַפּוֹסְקִים שֶׁלֹּא דִּקְדְּקוּ בְּכָךְ נִרְאֶה דְּשָׁפִיר דְּמֵי נְרָאֶה דְּאַקְדּוּמֵי עַל נְטִילַת יָדַיִם. וְנִרְאֶה טַעֲמָא, אַף עַל גַּב דְּגַבֵּי תְּפִלָּה חוֹבַת שַׁעֲתָהּ קָדַיִם כְּמַבְאָר בְּסִימָן ק"ח (ס"א), מִכָּל מָקוֹם כָּאן כֵּיוָן דְּבֹלְאוֹ הָכִי יֵשׁ פּוֹסְקִים הַסּוֹבְרִים דְּעַל עֲשִׂיַּת צְרָכָיו מְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם וַאֲשֶׁר יָצַר, אַף עַל גַּב דְּאֵנֵן לֹא עֲבָדִינַן הָכִי, מִכָּל מָקוֹם כְּשֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם מֻחְמֶּצֶת נְטִילַת שַׁחֲרִית רַשַּׁאי לְהַקְדִּימָהּ לִבְרַכַת אֲשֶׁר יָצַר, וְלָכֵן מֵאן דְּמַקְדִּים הָא אוֹ הָא אֵין מַעֲכְּבִין עַל יָדוֹ: [ז] **בְּכֹהֲאי גַּוְנָא.** וְנִרְאֶה שֶׁאוֹתָם הַמְסַדְּרִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הוּא כְּדֵי לְהַשְׁמִיעַ לְחַבְרֵיהֶם שֶׁיִּצְנְעוּ אָמֵן וְיִשָּׁלְימוּ כָּל אֶחָד תְּשָׁעִים אֲמָנִים, וְכֵן מְבֹאָר בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ לְקַמָּן סְעִיף ד' מִנְהָג זֶה. וְהַמְּנָהָג הַזֶּה נִתְחַדֵּשׁ בִּימֵי רַבֵּנוּ הַבַּיִת יוֹסֵף זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הִנְהִיג כֵּן חָכָם אֶחָד, וְהַמַּבְי"ט חָלַק א' סִימָן ק"ז וְסִימָן ק"פ הָאֲרִיךְ הַרְבֵּה בְּסִדְרִית הַמִּנְהָג, וְכֵן מֻהֲרַשְׁד"ם בְּחֶלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן א' הָאֲרִיךְ לְבַטֵּל הַמִּנְהָג, וְדַעְתָּם שֶׁאֶחָד יְבָרֵךְ וְיִשְׁאָר יְכַוְּונוּ לָצֵאת, וְלֹא יְקַנְּטוּ עַצְמָם בְּחֶשֶׁשׁ בִּרְכָה לְבַטָּלָה. וּמֹשֶׁה מֶלֶךְ (ח"ו סוף הסוג הא' ד"ה יש עוד) כָּתַב שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁעָשָׂה כְּמִנְהָגוֹ, שֶׁכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ עַל מָה שֶׁיִּסְמֹךְ. וְדַעַת מוֹרֵנוּ הָרַמ"ע (מפאנו) סִימָן ק"ט שֶׁהַמְּבָרְכִין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת זֶה אַחַר זֶה לְזָכוֹת אֶת הָרַבִּים שֶׁיִּצְנְעוּ אָמֵן בְּכַוָּנָה שֶׁלֹּא לָצֵאת, וְכֵן הַמְּבָרֵךְ יְכַוֵּן שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא, טוֹב עוֹשִׂים. וְעַיֵּן שָׁם

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַתְּפִלָּה, עַיֵּן שָׁם הֵטֵב: (ט) **לֹא נֶהֱגוּ כֵּן.** וְהַסְּכֶמֶת הָאַחֲרוֹנִים לְנַהֵג כְּאַנְשֵׁי סְפָרַד שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק לְכַתְּחִלָּה בֵּין בִּרְכַת עַל נְטִילַת יָדַיִם וְהַנְּטִילָה, אֶלָּא מִיָּד שֶׁנּוֹטֵל יָדָיו צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם. אַךְ אִם בְּעֵת שֶׁנּוֹטֵל יָדָיו הוּא צָרִיךְ לִנְקֵבִיו שֶׁאָפְלוּ בְּדִבְרֵי תוֹרָה אָסוּר, וַאֲפִלּוּ יָכוֹל לְהַעֲמִיד עַצְמוֹ עַד פָּרְסָה, אֵין לוֹ לְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה צָרְכָיו וְיִבָּרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם וַאֲשֶׁר יָצַר [שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"ה)]. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן צ"ב סָעִיף א' בַּהַגָּ"ה וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם (סק"ז). וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן ד' בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ד). שֶׁכָּתַבְנוּ שָׁם בְּשֵׁם הַחַיֵּי אָדָם (כלל ז ס"ו) שֶׁלְּכַתְּחִלָּה יוֹתֵר טוֹב לְהַמְתִּין מִלְּבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם עַד לְאַחַר שֶׁמְּנַקֶּה עַצְמוֹ וְרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל, דְּאָז יוֹצֵא לְכָלֵי עַלְמָא, וְעַיֵּן שָׁם בְּבֵאוּר הַלָּכָה (ד"ה ואפילו) [א]דְּטוֹב שֶׁאָז יִסַּדֵּר אַחַר בִּרְכַת עַל נְטִילַת יָדַיִם וַאֲשֶׁר יָצַר גַּם שְׁאָר בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר, וּבְאֹפֶן זֶה מֵירֵי הַחַיֵּי אָדָם שֶׁכָּתַב דְּיוֹצֵא לְכָלֵי עַלְמָא. וְעַיֵּן שָׁם בְּבֵאוּר הַלָּכָה שֶׁכְּמַעֲשֶׂה רַב (אות ג) כָּתַב גַּם כֵּן כְּהַחַיֵּי אָדָם. וּמִכָּל מָקוֹם הָעוֹשֶׂה כְּהַשַּׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה יֵשׁ לוֹ גַּם כֵּן עַל מַה לִּסְמֹךְ: (י) **שֶׁמְּבָרְכָהּ בְּבֵיתוֹ.** עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ז) וּפְרִי מְגַדִּים (משז"ז סק"ה) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים שֶׁהִסְכִּימוּ דַּאֲפִלּוּ שְׁלִיחַ צִבּוּר שֶׁבֵּרַךְ בְּבֵיתוֹ שׁוּב לֹא יְבָרֵךְ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, דְּכִימֵינוּ הַכֹּל בְּקִיאִים וְכָל אֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ וְאֵין רוֹצֶה לָצֵאת בִּבְרַכַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר עַיֵּן שָׁם הֵטֵב. עַל כֵּן בְּמָקוֹם שֶׁהַמִּנְהָג שֶׁהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר יְבָרֵךְ בְּקוֹל רָם וְכָל הָעָם עוֹנִים אָמֵן, כְּמוֹ בְּמָקוֹמוֹתֵינוּ שֶׁהַמִּנְהָג כֵּן צִבּוּר אוֹמֵר כָּל הַבְּרָכוֹת בְּצִבּוּר, כְּמוֹ בְּמָקוֹמוֹתֵינוּ שֶׁהַמִּנְהָג כֵּן בְּיָמִים נוֹרָאִים שֶׁמְּבָרֵךְ בְּצִבּוּר גַּם עַל נְטִילַת יָדַיִם וַאֲשֶׁר יָצַר וּבִרְכַת הַתּוֹרָה, יִזָּהֵר מִתְּחִלָּה שֶׁלֹּא יְבָרֵךְ אוֹתָם בְּבֵיתוֹ. [ב]וְאִם אֵרַע שֶׁכְּבָר בֵּרַךְ אוֹתָם בְּבֵיתוֹ, יִרְאֶה לְבַקֵּשׁ לְאָחָד מֵהַשּׁוֹמְעִים שֶׁעֲדַיִן לֹא בֵּרַךְ שֶׁיְּכַוְּונוּ לָצֵאת בִּבְרָכָתוֹ, אַךְ אִז יְהֵיה זָהִיר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר מְאֹד לְהַשְׁמִיעַ כָּל לְשׁוֹן הַבְּרָכָה, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִין בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר מַשְׁמִיעַ רַק לְשׁוֹן תְּחִלַּת הַבְּרָכָה וְסוֹפָהּ, דְּכֵיוָן שֶׁכָּנָתוֹ אֵז בִּהַבְּרָכָה לְהוֹצִיא צָרִיךְ (הַשּׁוֹמֵעַ) [הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר] לְהַשְׁמִיעַ כָּל לְשׁוֹן הַבְּרָכָה: (יא) **בְּכֹהֲאי גַּוְנָא וְכוּ'.** הַיְינוּ מַה (ז) שֶׁנּוֹהֲגִין רֹב הֶמוֹן הָעָם לְהִתְפַּלֵּל סְלִיחוֹת קֹדֶם אוֹר הַבֹּקֶר בִּימֵי הַסְּלִיחוֹת, וְשָׁם מַזְכִּירִין כַּמָּה פְּסוּקִים, וְאַחַר כָּךְ מְבָרְכִין עַל נְטִילַת יָדַיִם וּבִרְכַת הַתּוֹרָה. וּלְעִנְיַן בִּרְכַת הַתּוֹרָה יֵשׁ לְיַשֵּׁב קָצָת, דְּאוֹתָן הַפְּסוּקִים אֵין אוֹמְרִים אוֹתָן אֶלָּא דֶּרֶךְ תְּפִלָּה, וְלֹא נִתְחַיְּבוּ בָּהֶם בִּבְרַכַת הַתּוֹרָה, אֲבָל לְעִנְיַן נְטִילַת יָדַיִם שֶׁמִּפְסִיקִין בְּהַפְסָקָה כָּזֹאת, צָרִיךְ עִיּוּן לְיַשֵּׁב. וְהִנֵּה שָׁאנוּ לְעֵיל סָעִיף ט' בַּהַגָּ"ה וְעַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה. אַךְ מִכָּל מָקוֹם הָעוֹשֶׂה כְּהַשַּׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה יֵשׁ לוֹ גַּם כֵּן עַל מַה לִּסְמֹךְ: (יב) **בִּרְכַת הַהוֹדָאָה.** וְאֵינָהּ בְּרָכָה

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ז) ט"ז (סק"ה) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו"ע הרב (ס"ה) כתב: יש נוהגין לברך על נטילת ידים ואשר יצר בביתם מיד אחר הנטילה וכשבאים לבהכ"נ מברכים כל ברכת השחר לבד מאותן ברכות שברכו בביתם שאין מברכים אותם פעם ב' ומנהג זה יפה הוא וראוי לנהוג כן. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"ד) לא כתב עצה זו שיוציא אחר בברכתו.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

בְּאֵר הַגּוֹלָה

יב: הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית סִימָן ו ז

ל הָאֲגוּר (סי׳ פט) בְּשֵׁם מַהֲרַ״י מוּלִין לְמִנְהָג אַשְׁכְּנַז.

ד (יג) לֵישׁ נוֹהֲגִין שֶׁאַחַר שֶׁבֵּרַךְ אֶחָד בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר וְעָנוּ אַחֲרָיו אָמֵן, חוֹזֵר אֶחָד מֵהָעוֹנִים אָמֵן וּמְבָרֵךְ וְעוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן, וְכֵסֵדֶר הַזֶּה עוֹשִׂין כָּל אוֹתָם שֶׁעָנוּ אָמֵן תְּחִלָּה, וְאֵין לְעַרְעֵר עֲלֵיהֶם וְלוֹמַר (יד) שֶׁכְּבָר יָצְאוּ בְּאָמֵן שֶׁעָנוּ תְּחִלָּה, מִפְּנֵי שֶׁהַמְּבָרֵךְ אֵינוֹ מְכַוֵּן לְהוֹצִיא אֲחֵרִים, וַאֲפִלּוּ אִם הָיָה הַמְּבָרֵךְ מְכַוֵּן לְהוֹצִיא אֲחֵרִים, הֵם מְכַוְּנִים שֶׁלֹּא לָצֵאת בִּבְרָכָתוֹ:

א סמ״ג בְּשֵׁם ר״י (עשין) בְּסִימָן כ״ז וּסְמ״ק (קמ״ט) [קפ״א] בְּשֵׁם רַבֵּנוּ פָּרֶץ (הגהה יד).

ז דִּין לְבָרֵךְ בִּרְכַּת אֲשֶׁר יָצַר כָּל הַיּוֹם אַחַר הֲטָלַת מַיִם. וּבוֹ ד׳ סְעִיפִים:

א כָּל הַיּוֹם כְּשֶׁעוֹשֶׂה צָרְכָיו, [א]בֵּין קְטַנִּים בֵּין גְּדוֹלִים, (א) מְבָרֵךְ (פ) [א] (ב) אֲשֶׁר יָצַר וְלֹא עַל נְטִילַת

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

בְּשֵׁם סַדֶּר הַיּוֹם דְּהַמִּשְׁכִּים לָקוּם כו׳, הֵיינוּ אִם הוּא קָם מִמִּטָּתוֹ לוֹמַר תִּקּוּן חֲצוֹת אוֹ לִלְמֹד אֶלָּא שֶׁרוֹצֶה לַחֲזֹר לִישֵׁן, אֲבָל אִם אֵינוֹ מִתְעוֹרֵר לָקוּם אֶלָּא עַל פִּי שִׁעְתָּה נָעוֹר, וְדַעְתּוֹ לִישֵׁן, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר כְּלָל. וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ״ם פֶּרֶק ד׳ מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (ה״ג) בְּשָׁעָה שֶׁיְּקַרְקֵר בְּסוֹף שְׁנָתוֹ מְבָרֵךְ, וְכָתַב הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה דְּדַוְקָא בְּסוֹף שְׁנָתוֹ וְלֹא כָּל זְמַן שֶׁיְּקַרְקֵר בְּאֶיזֶה שָׁעָה שֶׁתִּהְיֶה, וְכֵן כָּתַב בַּעֲטֶרֶת זְקֵנִים סִימָן מ״ו (ס״א). וְהַפְּרִי חָדָשׁ שָׁם (ס״א) כָּתַב דְּהַקֶּם לוֹמַר [תִּקּוּן] חֲצוֹת וְרוֹצֶה לַחֲזֹר וְלִישֵׁן, יָפֵיחַ בְּרֵכָּה אֱלֹהַי נְשָׁמָה עַד הַבֹּקֶר מַחֲמַת דִּבְרֵי הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה. וְאֵין רְאָיָה, דְּקִימָה שְׁאנִי דְּכִבְר כְּלָתָה שְׁנָתוֹ וּמֵה שֶׁחוֹזֵר לִישֵׁן לֹא חֲזִי לְאִטְרוּפֵי, וְשַׁפִּיר הֲוֵי סוֹף שְׁנָתוֹ בְּצֵת קִימָה רִאשׁוֹנָה, וְלָכֵן יֵשׁ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּאִם רוֹצֶה לוֹמַר אֱלֹהַי נְשָׁמָה בְּקִימָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁפִּיר דָּמֵי, וְאַחַר כָּךְ בְּבֹקֶר יֹאמַר בְּלֹא חֲתִימָה. וּמֵה שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם יֹאמַר אֱלֹקַי נְשָׁמָה וְהַמַּפִּיל חֶבְלֵי כו׳, וְכֵן הָעִתִּיק הַבָּאר הֵיטֵב, לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי הוּא טָעוּת סוֹפֵר וְצָרִיךְ לוֹמַר הַמַּעֲבִיר חֶבְלֵי שֵׁנָה כו׳, וְאַף שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים הַמַּעֲבִיר שֵׁנָה, מִכָּל מָקוֹם נָחַת הַשֵּׁ״ס שֶׁלָּפָנֵינוּ (ברכות ס:) וְהִרְהַמְבַּ״ם (פ״ו ה״ד) וְהָאַבּוּדְרָהֶם (הל׳ ברכות השחר) הַמַּעֲבִיר חֶבְלֵי שֵׁנָה, וּכְמַעֲנֵי מָלְךְ (מעדני יו״ט ברכות פ״ט סי׳ כג אות א) כָּתַב שֶׁכֵּן עִקַּר, וְעַל זֶה קָאֵי הַפָּדֵר הַיּוֹם. וּכְמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (סק״ח) רָאִיתִי שֶׁמְּפָרֵשׁ עַל בִּרְכַּת הַמַּפִּיל לְפִי שֶׁחוֹזֵר לִישֵׁן, וְלִיתָא, דִּלְא מַיְרֵי מִזֶּה אֶלָּא לְעִנְיַן מַה שֶּׁיֵּשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם זֶה מִקְרֵי סוֹף שְׁנָה, דְּהֵינוּ אֱלֹהַי נְשָׁמָה וְהַמַּעֲבִיר חֶבְלֵי, שֶׁיֹּאמַר עַתָּה בִּלְא חֲתִימָה, וּכְשֶׁיָּקוּם שֵׁנִית יֹאמַר בְּחֲתִימָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא לְבַטָּלָה, וְלֹא מַיְרֵי כְּלָל מִמַּה שֶׁכָּתַב בְּלֹא חֲתִימָה, וְכֵן נִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר בִּלְא חֲתִימָה, שֶׁיֹּאמַר עַתָּה בִּלְא הַזְכָּרַת הַשֵּׁם. וְעַיֵּן בְּפְרִי חָדָשׁ סִימָן (נ״ח) [נ״ב] (ס״א) שֶׁמִּי שֶׁהִתְפַּלֵּל קֹדֶם שֶׁאָמַר בִּרְכַּת הַשַּׁחַר יָכוֹל לְבָרְכָם אַחַר הַתְּפִלָּה, חוּץ מִבִּרְכַּת אֱלֹהַי נְשָׁמָה שֶׁכְּבָר יָצָא בִּבְרָכַת מְחַיֵּה הַמֵּתִים. וְאָזַל לְטַעֲמֵיהּ בְּסִימָן מ״ו (שם) שֶׁכָּתַב דְּמִשְׁמַע מִירוּשָׁלְמִי (ברכות פ״ד ה״ב) שֶׁאִם אָמַר מְחַיֵּה מֵתִים בְּמָקוֹם אֱלֹהַי נְשָׁמָה יָצָא, וְהֶבִיאוּ בְּבָאֵר הֵיטֵב לְקַמָּן סִימָנִים מ״ו (ס״א) וְנ״ב (ס״ק). וּבְשֶׁלְמִי צִבּוּר (דין אם בירך מחיה מתים במקום אלוקי נשמה) כָּתַב שֶׁבְּמַאמַר מָרְדְּכַי (סי׳ מו סק״א) פָּקְפֵּק בָּזֶה, וּמִכָּל מָקוֹם לְעִנְיַן מַעֲשֶׂה לֹא מָלְאוּ לִבּוֹ לְחַלֵּק עָלָיו. וּלְדִידִי צָרִיךְ עִיּוּן, שֶׁנִּרְאֶה דְּבָרְכָה זוֹ נִתְקַנְּה עַל הַתּוֹרָה, דְּהֵינוּ שֶׁהַחַיִּים הַנִּשָּׁמוֹת אַחַר הַשָּׁנָה הַחַיִּים הֵם הַנְּשָׁמוֹת טַעַם מִיתָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (ברכות נז:) שָׁנָה אֶחָד מִשִּׁשִּׁים בְּמִיתָה, וְכֵן בְּבָתּוּב ׳כִּי עַתָּה שָׁכַבְתִּי וְאֶשְׁקֹט יָשָׁנְתִּי׳ וְכוּ׳ (איוב ג יג), וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַב דָּוִד אַבּוּדְרָהֶם (שם), וְאֵין זֶה עִנְיַן לְבִרְכַּת מְחַיֵּה הַמֵּתִים שֶׁהוּא עָתִיד לִהְיוֹת. וְאֵין רְאָיָה מֵהַיְרוּשָׁלְמִי, דְּהָתָם אוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ מְחַיֵּה הַמֵּתִים עַל כַּנָּה זוֹ שֶׁהֶחֱזִיר נִשְׁמָתוֹ אַחַר הַשָּׁנָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַה שֶּׁאָמַר בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה מְחַיֵּה הַמֵּתִים עַל שֵׁם הֶעָתִיד, מִסְתַּבֵּר דִּלְא יָצָא בָּזֶה, שֶׁלֹּא בֵּרַךְ רַק עַל תְּחִיַּת יְשָׁנֵי עָפָר לֶעָתִיד, וְלֹא עַל יְשָׁנִים עַל מִשָּׁתָן שֶׁהִתְפַּלֵּל וְהָיָה בְּדַעְתּוֹ לְבָרֵךְ אַחַר כָּךְ בִּרְכַּת אֱלֹהַי נְשָׁמָה, רַשַּׁאי אַחַר כָּךְ לְבָרֵךְ, וְאַפְשָׁר גַּם הַפְּרִי חָדָשׁ מוֹדֶה בָּזֶה. וְעַיֵּן בַּעֲטֶרֶת זְקֵנִים סִימָן מ״ו (שם) בְּשֵׁם הָרַב דָּוִד אַבּוּדְרָהֶם (שם) וּבַעֲטֶרֶת זְקֵנִים כָּאן כָּתַב שֶׁאֵין לוֹמַר אַתָּה נִפְקָחְתָּ בִּי, רַק אַתָּה נִפְקָחְתָּ כו׳ עַיֵּן שָׁם, וּכְשֶׁלְמֵי צִבּוּר (דין פירוש ברכת אלוקי נשמה) כָּתַב שֶׁחֲבֵרַת בִּי אֵיתָא בְּשֵׁ״ס (ברכות ס:) וּפוֹסְקִים וְכֵן הַמִּנְהָג. וּמַה שֶּׁכָּתַב כִּי לֹא נֶאֱמְרָה נִפְקָחְתָּ רַק בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן, לְדִבְרֵיהֶם הָיָה לְהוּ לְחַלֵּק אַתָּה נִפְקָחְתָּ בִּי, אַךְ בָּאֱמֶת אֲנִי אוֹמְרִים ׳וּנְשָׁמָה שֶׁנָּפַחְתָּ בְּאַפַּיְנוּ׳ עַיֵּן שָׁם. וּבִצְלָ״ח סוֹף בְּרָכוֹת (ס: ד״ה אתה יצרתה) כָּתַב שֶׁלֹּא יֹאמַר אַתָּה יָצַרְתָּ בִּי רַק אַתָּה יָצַרְתָּ אֶת הָאָדָם הָרִאשׁוֹן, וְעַיֵּן שָׁם פֵּרוּשׁ הָעִנְיָן וְיַעֲטֵם לְךָ. וְעַיֵּן בְּשֶׁלְמֵי צִבּוּר (מד.) שֶׁהוֹרָה הֵיאַךְ, אֲבָל בְּשֵׁ״ס (שם) וְכֵן בְּרַמְבַּ״ם (פ״ו ה״ג) וְהִרְאֹ״ש (ע״ז פ״ט סי׳ כג) וְהָרַב דָּוִד אַבּוּדְרָהֶם (שם) אֵין שָׁם תֹּכֶת הֵיא, רַק טְהוֹרָה, אַתָּה כו׳, וְכֵן הוּא לְפִי מַה שֶּׁכָּתוּב בְּמַסֶּכֶת חצות פ״ב אות ט) ׳שֶׁיֵּשׁ אַרְבָּעִים וְשִׁבְעָה תֹּכוֹת כְּמִסְפַּר שְׁמוֹת הַיְרֵ״ה אֲהֵ״יָה, גַּם כֵּן אֵין לִגְרֹס תֹּכוֹת הֵיא. וּמִזֶּה הַטַּעַם יֵשׁ לוֹמַר אָדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת, מִלְּבַד הַטַּעַם שֶׁכָּתַב הָרַב דָּוִד אַבּוּדְרָהֶם (שם) שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בְּקִרְבִּי, דְּבַשֵּׁ״ס (שם) לֵיתָא לְחֻכַּת תְּלוּיָה. וְעַיֵּן שָׁם (בשלמי ציבור) בְּשֵׁם מַהֲרַשָּׁ״א בְּחִדּוּשֵׁי אַגָּדוֹת (ס: ד״ה אלוקי נשמה) כִּי אֵתָה בָּרָאתָ עַל הַנֶּפֶשׁ הַטְּבִיעוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א כז) ׳וַיִּבְרָא׳ כו׳, יְצַרְתָּ עַל רוּחַ הַחַיִּינִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם ב ז) ׳וַיִּיצֶר׳ כו׳, וְאָתָה נְפַחְתָּ בִּי עַל הַנְּשָׁמָה הַשִּׂכְלִית כְּדִכְתִיב (שם) ׳וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים׳, עַד כָּאן:

א [א] אֲשֶׁר יָצַר. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב מַה שֶּׁכָּתַב בְּמִי שֶׁשָּׁתָה כּוֹס הַמְּשֻׁלָּשׁ כו׳. כְּתוּב בְּשֶׁלְמֵי צִבּוּר (דין ברכת אשר יצר) שֶׁהַמִּנְהָג פָּשׁוּט לְבָרֵךְ אֲשֶׁר יָצַר בְּכָל פַּעַם, עַיֵּן שָׁם. אַף נִרְאֶה דִּבְשֶׁלְשׁוֹל חָזָק שֶׁפִּיֵּד יִצְטָרֵךְ לִפְנוֹת שֵׁנִית אָסוּר לְבָרֵךְ, כְּדִלְקַמָּן סִימָן צ״ב (ס״א) שֶׁאִפְלּוּ בְּדִבְרֵי תּוֹרָה אָסוּר, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן מְבֹאָר מִמַּה שֶּׁכָּתַב בְּשֶׁלְמֵי צִבּוּר (שם) בְּשֵׁם תְּשׁוּבָה כָּתַב יָד לְמוֹרֵנוּ הָרַב אֶלְיָעָזָר נחום שֶׁשְּׁאֲלוּהוּ עַל מִי שֶׁעָשָׂה צָרְכָיו אוֹ הֵטִיל מַיִם וְלֹא בֵּרַךְ אֲשֶׁר יָצַר, עַד כַּמָּה יֵשׁ לוֹ זְמַן לְבָרֵךְ, וּמַפִּיק שֶׁאִם נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל לְהִתְאַוּוֹת פְּשִׁיטָא שֶׁיְּבָרֵךְ, וְאִם נִזְכַּר לְאַחַר שֶׁהִתְחִיל לוֹ אֲוָוֹתָה לֹא יְבָרֵךְ, וְאִם כֵּן מִכָּל שֶׁכֵּן בְּזָה. וּמֵה שֶׁכָּתַב (הבאר היטב) לְעִנְיַן יוֹצֵא מִבֵּית הַכִּסֵּא, עַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב) דְּמוֹכֵחַ מִסִּימָן קס״ה (ס״א) דְּאֵין צָרִיךְ, וְעַיֵּן סִימָן רכ״ז (בבאר היטב סק״ב). וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ מְחַמִּירִין עַל עַצְמָם כְּמוֹ שֶׁכָּתַב לְעֵיל סִימָן ד׳ (סק״כ) בְּשֵׁם מַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ו) דְּרַבָּנָן קְשִׁישֵׁאֵי הֲווּ עָבְדֵי הָכִי לְרֹחַץ שֵׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם כְּדֵי שֶׁיִּשְׁלִים כָּל אֶחָד עַד תִּשְׁעִים אֲמָנִים לְיוֹם. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה שֶׁמְּשַׁבֵּחַ מְאֹד בְּדִין זֶה, וּמַפִּיק דְּעַל כָּל פָּנִים אִם בְּעֵת שֶׁאָמַר בְּרָכַת מְחַיֵּה מֵתִים הָיָה בְּדַעְתּוֹ לְבָרֵךְ אֱלֹקַי נְשָׁמָה אַחַר הַתְּפִלָּה, רַשַּׁאי אַחַר כָּךְ לְבָרֵךְ אֲשֶׁר יָצַר כְּבָר פָּסַק הַמְּחַבֵּר בְּסִימָן ס״ו. וְהַמְחַבֵּר יָד אַהֲרֹן (הגה״ט) חוֹלֵק עָלָיו וּסְבִירָא לֵיהּ דִּיבָרֵךְ בְּכָל פַּעַם, עַיֵּן שָׁם. כְּתוּב בְּהֵיכַל הַקֹּדֶשׁ (אות ג) דְּהֵיוֹצֵא מִבֵּית הַכִּסֵּא צָרִיךְ

בַּאֵר הֵיטֵב

יַתְחִיל אֱלֹהַי נְשָׁמָה, טוּר. וְהַבַּ״ח (סי״ה) כָּתַב דְּמִכָּל מָקוֹם יֹאמַר תֵּכֶף אֱלֹהַי נְשָׁמָה, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן כָּתַב הַלְבוּשׁ. וְעַמָּק הַבְּרָכָה (שם אות ח) כָּתַב לוֹמַר כָּל הַבְּרָכוֹת עַד לַעֲמוֹ יִשְׂרָאֵל, וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ח) עָלָיו, לֹא רָאִיתִי לְרַבָּנָן קַשִּׁישֵׁאֵי דְּעָבְדֵי הָכִי, עַיֵּן שָׁם. כָּתַב בְּסֵדֶר הַיּוֹם (כוונת הברכות) דְּהַמַּשְׁכִּים לָקוּם וְיִרְצֶטְרֵךְ לִישֵׁן שֵׁנִית יֹאמַר אֱלֹהַי נְשָׁמָה וְהַמַּפִּיל חֶבְלֵי וְכוּ׳, בְּלִי חֲתִימָה, וּכְשֶׁיָּקוּם שֵׁנִית יֹאמַר בַּחֲתִימָה, דְּהָא יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֲפִלּוּ בַּיּוֹם כְּשֶׁיִּשֵּׁן יֹאמַר אֱלֹהַי נְשָׁמָה. מָגֵן אַבְרָהָם (שם):

א (פ) **אֲשֶׁר יָצַר.** כָּתַב רַשַּׁ״ל בְּתִשׁוּבָה סִימָן צ״ז, מִי שֶׁאָכַל דָּבָר שֶׁחַיָּב בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה וְשָׁכַח וְהִטִּיל מַיִם, וְנִזְכַּר קֹדֶם שֶׁבֵּרַךְ אֲשֶׁר יָצַר, אֵינָהּ מַהֶם קוֹדֶם. וְהַשִּׁיב דְּאֲשֶׁר יָצַר קוֹדֶם דְּתָדִיר עַיֵּן שָׁם, וְכֵן כָּתַב עוֹלַת תָּמִיד (סק״א) מִי שֶׁשָּׁתָה סַם הַמְשֻׁלָּשׁ, דְּיֵשׁ בִּדְעָתוֹ מִתְּחִלָּה לְפָנוֹת הַבְּנֵי מְעַיִם עַד שֶׁתִּכְלֶה הַזְּקָמָא מֵהֶם, דְּזַדַּאי הֲרֵי דַּעְתּוֹ עַל כָּךְ וְלֹא הִסְחַ דַּעְתּוֹ, לְפִיכָךְ לֹא יְבָרֵךְ כִּי אִם אַחַר גְּמַר הַהוֹצָאָה, הֶלְכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א׳ סִימָן פ״ו. וְהַמְחַבֵּר יָד אַהֲרֹן (הגה״ט) חוֹלֵק עָלָיו וּסְבִירָא לֵיהּ דִּיבָרֵךְ בְּכָל פַּעַם, עַיֵּן שָׁם. כְּתוּב בְּהֵיכַל הַקֹּדֶשׁ (אות ג) דְּהֵיוֹצֵא מִבֵּית הַכִּסֵּא צָרִיךְ

ב (ג) **אֲשֶׁר יָצַר.** כָּתַב רַשַּׁ״ל בְּתִשׁוּבָה סִימָן צ״ז, מִי שֶׁאָכַל דָּבָר שֶׁחַיָּב בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה וְשָׁכַח וְהִטִּיל מַיִם, וְנִזְכַּר קֹדֶם שֶׁבֵּרַךְ אֲשֶׁר יָצַר, אֵינָהּ מַהֶם קוֹדֶם. וְהַשִּׁיב דְּאֲשֶׁר יָצַר קוֹדֶם דְּתָדִיר עַיֵּן שָׁם, וְכֵן כָּתַב עוֹלַת תָּמִיד (סק״א) מִי שֶׁשָּׁתָה סַם הַמְשֻׁלָּשׁ, דְּיֵשׁ בִּדְעָתוֹ מִתְּחִלָּה לְפָנוֹת הַבְּנֵי מְעַיִם עַד שֶׁתִּכְלֶה הַזְּקָמָא מֵהֶם, דְּזַדַּאי הֲרֵי דַּעְתּוֹ עַל כָּךְ וְלֹא הִסְחַ דַּעְתּוֹ, לְפִיכָךְ לֹא יְבָרֵךְ כִּי אִם אַחַר גְּמַר הַהוֹצָאָה, הֶלְכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א׳ סִימָן פ״ו. וְהַמְחַבֵּר יָד אַהֲרֹן (הגה״ט) חוֹלֵק עָלָיו וּסְבִירָא לֵיהּ דִּיבָרֵךְ בְּכָל פַּעַם, עַיֵּן שָׁם. כְּתוּב בְּהֵיכַל הַקֹּדֶשׁ (אות ג) דְּהֵיוֹצֵא מִבֵּית הַכִּסֵּא צָרִיךְ

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַסְּמוּכָה לַחֲבֶרְתָּהּ, וְלָכֵן רַשַּׁאי לוֹמַר בַּבֹּקֶר בְּקוּמוֹ עַד אֱלֹהַי נְשָׁמָה תְּשׁוּבָה (סק״ו) שֵׁשׁ שֶׁמְּפָקְפְּקִין בָּזֶה, וּבִתְשׁוּבָה מֵאַהֲבָה [חֵלֶק ב׳ סִימָן רי״ב] הָעֱלָה דִּלְדִידָן שֶׁנּוֹהֲגִין שֶׁלֹּא לָצֵאת בִּבְרָכַת הַשְׁלִיחַ צִבּוּר, לְכָלֵי עָלְמָא מֻתָּר לַעֲשׂוֹת כֵּן. וּבְפְרִי מְגַדִּים (א״א סק״ט) כָּתַב דְּרָאוּי עַתָּה שֶׁלֹּא לוֹמַר בְּקוֹל רָם כִּי אִם הַשְׁלִיחַ צִבּוּר, עַיֵּן שָׁם. עַל כֵּן כָּל מָקוֹם וּמָקוֹם יַעֲשֶׂה כְּפִי מִנְהָגוֹ, שֶׁכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ עַל מִי לִסְמֹךְ: (יד) **שֶׁכְּבָר יָצְאוּ.** בַּלְבוּשׁ מַשְׁמַע [ג]שֶׁאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא [א]אֵינוֹ מְבָרֵךְ עוֹד לְאַחַר הַתְּפִלָּה, שֶׁכְּבָר אָמַר מְחַיֵּה הַמֵּתִים (א״א סק״י) דְּמִצַּדַּד הוּא דּוֹמֶה לְמַחֲזִיר נְשָׁמוֹת [פְּרִי חָדָשׁ (סי׳ נב ס״א)]. וּבְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״ו) מְפָקְפֵּק מְאֹד בְּדִין זֶה, וּמַפִּיק דְּעַל כָּל פָּנִים אִם בְּעֵת שֶׁאָמַר בְּרָכַת מְחַיֵּה הַמֵּתִים הָיָה בְּדַעְתּוֹ לְבָרֵךְ אֱלֹקַי נְשָׁמָה אַחַר הַתְּפִלָּה, רַשַּׁאי אַחַר כָּךְ לְבָרֵךְ אֲשֶׁר יָצַר עַד שֶׁיֹּאמַר בְּרָכַת הַשַּׁחַר וְעַיֵּן בְּסִימָן מ״ו (שם) בְּשֵׁם הָרַב דָּוִד אַבּוּדְרָהֶם (שם), וְאֵין זֶה עִנְיַן לְבִרְכַּת מְחַיֵּה הַמֵּתִים שֶׁהוּא עָתִיד לִהְיוֹת. וְאֵין רְאָיָה מֵהַיְרוּשָׁלְמִי, דְּהָתָם אוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ מְחַיֵּה הַמֵּתִים עַל כַּנָּה זוֹ שֶׁהֶחֱזִיר נִשְׁמָתוֹ אַחַר הַשָּׁנָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַה שֶּׁאָמַר בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה מְחַיֵּה הַמֵּתִים עַל שֵׁם הֶעָתִיד, מִסְתַּבֵּר דִּלְא יָצָא בָּזֶה, שֶׁלֹּא בֵּרַךְ רַק עַל תְּחִיַּת יְשָׁנֵי עָפָר לֶעָתִיד, וְלֹא עַל יְשָׁנִים עַל מִשָּׁתָן שֶׁהִתְפַּלֵּל וְהָיָה בְּדַעְתּוֹ לְבָרֵךְ אַחַר כָּךְ בִּרְכַּת אֱלֹהַי נְשָׁמָה, רַשַּׁאי אַחַר כָּךְ לְבָרֵךְ, וְאַפְשָׁר גַּם הַפְּרִי חָדָשׁ מוֹדֶה בָּזֶה. וְעַיֵּן בַּעֲטֶרֶת זְקֵנִים סִימָן מ״ו (שם) בְּשֵׁם הָרַב דָּוִד אַבּוּדְרָהֶם (שם) וּבַעֲטֶרֶת זְקֵנִים כָּאן כָּתַב שֶׁאֵין לוֹמַר אַתָּה נִפְקָחְתָּ בִּי, רַק אַתָּה נִפְקָחְתָּ כו׳ עַיֵּן שָׁם פֵּרוּשׁ הָעִנְיָן וְיַעֲטֵם לְךָ. וְעַיֵּן בְּשֶׁלְמֵי צִבּוּר (מד.) שֶׁהוֹרָה הֵיאַךְ, אֲבָל בְּשֵׁ״ס (שם) וְכֵן בְּרַמְבַּ״ם (פ״ו ה״ג) וְהִרְאֹ״ש (ע״ז פ״ט סי׳ כג) וְהָרַב דָּוִד אַבּוּדְרָהֶם (שם) אֵין שָׁם תֹּכֶת הֵיא, רַק טְהוֹרָה, אַתָּה כו׳, וְכֵן הוּא לְפִי מַה שֶּׁכָּתוּב בְּמַסֶּכֶת חצות פ״ב אות ט) ׳שֶׁיֵּשׁ אַרְבָּעִים וְשִׁבְעָה תֹּכוֹת כְּמִסְפַּר שְׁמוֹת הַיְרֵ״ה אֲהֵ״יָה, גַּם כֵּן אֵין לִגְרֹס תֹּכוֹת הֵיא. וּמִזֶּה הַטַּעַם יֵשׁ לוֹמַר אָדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת, מִלְּבַד הַטַּעַם שֶׁכָּתַב הָרַב דָּוִד אַבּוּדְרָהֶם (שם) שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בְּקִרְבִּי, דְּבַשֵּׁ״ס (שם) לֵיתָא לְחֻכַּת תְּלוּיָה. וְעַיֵּן שָׁם (בשלמי ציבור) בְּשֵׁם מַהֲרַשָּׁ״א בְּחִדּוּשֵׁי אַגָּדוֹת (ס: ד״ה אלוקי נשמה) כִּי אֵתָה בָּרָאתָ עַל הַנֶּפֶשׁ הַטְּבִיעוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א כז) ׳וַיִּבְרָא׳ כו׳, יְצַרְתָּ עַל רוּחַ הַחַיִּינִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם ב ז) ׳וַיִּיצֶר׳ כו׳, וְאָתָה נְפַחְתָּ בִּי עַל הַנְּשָׁמָה הַשִּׂכְלִית כְּדִכְתִיב (שם) ׳וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים׳, עַד כָּאן:

א (א) מְבָרֵךְ וְכוּ׳. וַאֲפִלּוּ אִם נִמְשַׁךְ (פ) זְמַן גָּדוֹל אַחַר עֲשִׂיַּת הַצְּרָכִים, אֲפִלּוּ הָכִי חַיָּב לְבָרֵךְ. וְאִם לֹא בֵּרַךְ אֲשֶׁר יָצַר עַד שֶׁרוֹצֶה לְהַטִּיל מַיִם שֵׁנִית, דַּעַת הַפְּרִי מְגַדִּים (משׁ״ז סק״ב) דְּמִקֹּדֶם שֶׁיַּטִּיל יְבָרֵךְ אֲשֶׁר יָצַר עַל הָרִאשׁוֹנָה, אֲבָל בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״א) הִסְכִּים בְּשֵׁם כַּמָּה אֲחֲרוֹנִים דְּאִם נִזְכַּר לְאַחַר שֶׁהִתְחִיל לוֹ תַּאֲוָה שׁוּב לֹא יְבָרֵךְ, עַיֵּן שָׁם: **(ב) אֲשֶׁר יָצַר.** כָּתַב רַשַּׁ״ל בְּתִשׁוּבָה סִימָן

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ג (ס) בַּ״ח (סי״ה) וּלְבוּשׁ (סי״ג):

א (פ) פְּרִי מְגַדִּים (א״א סוף סק״א) וּשְׁאָרֵי אֲחֲרוֹנִים:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו״ע הרב (סי׳ נב ס״א) כתב: יש מי שאומר שלא יברך ברכת אלהי נשמה מפני שיצא בברכת מחיה המתים שבתפילה, וטוב לחוש לדבריו לכתחילה לברך אותה קודם התפילה. **ב]** וכן כתב בשו״ע הרב (סי׳ נט ס״ד).

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah